

การสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง
อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี กรณีศึกษา : นายยอน ห้อมล้อม
The Inheritance of Moh-Pi of the Lao Song
in Kao Yoi District, Phetchaburi Province
Case Study: Mr.Yon Homlom

สิริกานต์ ศิลปาไพร และคณะ*

Sirikan Silapaial et al.*

รับบทความ : 13 มิถุนายน 2562 / แก้ไขบทความ : 4 ตุลาคม 2562 / ตอรับการตีพิมพ์ : 15 ตุลาคม 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี กรณีศึกษา:นายยอน ห้อมล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกนายยอน ห้อมล้อม ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมชาวลาวโซ่ง โดยสืบทอดการเป็นหมอปีในช่วงที่เงื่อนไขและกฎเกณฑ์มีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำพิธีเสน เป็นกรณีศึกษาและนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และนำเสนอตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ทางดนตรี ในแง่มุมของมานุษยวิทยา เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาในเรื่องการสืบทอดการเป็นหมอปีในมุมมองของมานุษยวิทยาทางดนตรี ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ

การศึกษากระบวนการสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่งพบว่า ในอดีตผู้ที่สามารถเป็นหมอปีได้ จะต้องสืบทอดจากทางสายเลือดของหมอปีด้วยกันเท่านั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมชาวลาวโซ่ง ต้องมีความรู้ในขั้นตอนพิธีกรรม และเป็นผู้ที่สามารถเป่าปี่รวมไปถึงสามารถสร้างปีได้ จากการศึกษาภาคสนามพบว่า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายด้าน ทั้งปัจจัยภายในของชาวลาวโซ่งเอง และการเปลี่ยนแปลงทางด้านปัจจัยภายนอกสังคม ทำให้การเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่งในปัจจุบัน กำลังประสบปัญหาในเรื่องของการขาดผู้สืบทอด โดยเฉพาะเงื่อนไขเรื่องของการสืบทอดทางสายเลือด ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ปิดกั้นไม่ให้ผู้อื่นที่ไม่ได้สืบทอดทางสายเลือดสามารถเป็นหมอปีได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้มีการคลี่คลายเงื่อนไขดังกล่าว คือให้ผู้ที่ไม่ได้สืบทอดทางสายเลือดแต่มีความรู้ความสามารถตรงตามคุณสมบัติอื่น ๆ สามารถสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง

คำสำคัญ: ลาวโซ่ง การสืบทอดหมอปี

* นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาดนตรีไทยเพื่อการอาชีพ วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

* Students of Thai Professional Majors at Collage of Music, Rajabhat Bansomdejchaopraya University

Abstract

The research of "The inheritance of Moh-Pi of the Lao Song in Kao Yoi District, Phetchaburi Province, Case Study: Mr.Yon Homlom" has purposes to profoundly study about the inheritance and succession of Moh-Pi of the Lao Song in Kao Yoi District, Phetchaburi Province.

This study is implemented in compliance with the research procedures, i.e., examining relevant documents and doing a field study for interviewing these indigenous people to collect data of Mr.Yon Homlom, who is the most prestigious person in his group by his deep knowledge of this ritual event being inherited to be Moh-Pi in the period that there were various changes in several rules and conditions. Then, the data is analyzed based on the selected theories.

This research is vitally useful for musical learning in the aspect of anthropology since there have not been any studies of this area yet. Therefore, the researchers are interested in studying this area of work for compiling this data collection systematically.

According to the study, it has been found that a person who could be Moh-Pi in the old days must be inherited by lineage, with flawless behavior. Besides, the person needs to be accepted by the Lao Song knowing the ritual worship inside out. Moreover, the person has to have the capacity of blowing pipe and creating it by himself.

As reported by the field study, it appeared that a social change, in many aspects, not only external but internal, has brought the crisis of this tradition due to the lack of inheritors these days, especially the condition of inheritance through heredity that blocks others from being able to be Moh-Pi. However, such a condition is more flexible in the present-day in order to offer an opportunity for non-lineage qualified persons to further the role of Moh-Pi. Thus, if there is still no serious management of legacy, the amount of Moh-Pi in the Lao Song society may keep reducing and would finally disappear in the very next future.

Keywords: Lao Song inheritance Moh-Pi

บทนำ

ลาวโซ่ง หรือ ไททรงดำ เป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพมายังประเทศไทย ซึ่งมีหลักฐานที่ได้มีการบันทึกไว้ ถึงการอพยพเคลื่อนย้ายอันเนื่องมาจากสงครามในสมัยกรุงธนบุรี โดยพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโปรดเกล้าฯ ให้กลุ่มลาวโซ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ ในเขตภาคกลาง ครั้นพอถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ยกกองทัพไปตีเมืองพวนและเมืองแฉง แล้วกวาดต้อนครอบครัวลาวโซ่งลงมาถวายที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง กระทั่งต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คนกลุ่มนี้เคลื่อนย้ายไปอยู่ที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (พรพิมล ชันแสง, 2541: 1 อ้างในถึง กรมศิลปากร, 2504, น.216) แต่เนื่องจากชาวลาวโซ่งไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ติดทะเล จึงขอย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่อำเภอเขาชัยวัน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกับพื้นที่เดิมที่อพยพมาคือ เป็นป่าเขาและที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก

ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม (บุญยงค์ เกศเทศ, 2554, น.6) ทั้งนี้สืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน กลุ่มลาวโซ่งถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่กล่าวมานั้น ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของลาวโซ่งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี

ซึ่งผีในที่นี้ มีทั้งผีที่ให้คุณและผีที่ให้โทษผีจะสามารถบันดาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดี นอกจากนี้ลาวโซ่งยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องขวัญ โดยเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่อยู่ในร่างกายของคนเรา ขวัญมีความเชื่อมโยงกับสุขภาพและจิตใจ หากขวัญออกจากร่างกายก็จะส่งผลให้ร่างกายเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย ด้วยเหตุนี้จึงนำมาซึ่งการประกอบพิธีกรรมเพื่อเช่นสรวง บูชา กราบไหว้ และขอขมา เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความร่มเย็นสงบสุขเป็นสิริมงคลแก่สังคมของตน ซึ่งจัดออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม

พิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำรงชีวิตของคนลาวโซ่งตั้งแต่เกิดจนตาย มีอยู่หลายพิธีกรรม ซึ่งแต่ละพิธีกรรมจะมีผู้ประกอบพิธีแตกต่างกันไป ผู้ประกอบพิธีกรรม ถือเป็นสื่อกลาง ในการสื่อสารถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลาวโซ่งเรียกผู้ประกอบพิธีกรรมว่า หมอ ซึ่งพิธีกรรมแต่ละพิธีจะมีหมอทำพิธีแตกต่างกัน เช่น หมอเยื้อง ทำหน้าที่เสี่ยงทายการเจ็บป่วย หมอสะหรือหมอเก็บข้าวทำหน้าที่หยิบข้าวสารที่ใส่ไว้ในขันมากำมือหนึ่ง แล้วนับจำนวนรวมให้ได้เลขคู่หรือคี่ ตรงตามที่ได้อธิษฐานเสี่ยงทายไว้ หมอมด ทำหน้าที่ในการปิดรังควาน สะเดาะเคราะห์ต่ออายุ รักษาโรคหมอเสน ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีเสนเรือนและพิธีกรรมอื่น ๆ เป็นสื่อกลางระหว่างผีกับคนเขยกก ทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับศพ จำหรือเจ้าจำ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเจ้าปู่ เป็นต้น (เรณู เหมือนจันทร์เซย, 2542, น.49-51) ในพิธีกรรมแต่ละพิธีมีหมอทำพิธีหลายคน แต่จะมีหมอที่เป็นผู้นำในการทำพิธี คือ “หมอปี่ใหญ่” โดยหมอปี่ทำหน้าที่เป่าปี่ประกอบพิธี ซึ่งมีความสำคัญต่อพิธีกรรม เนื่องจากในการทำพิธีนั้น ๆ หมอที่ทำพิธีจะต้องฟังเสียงปี่ เช่น หมอสะทำพิธีเสี่ยงทายข้าวสาร จะต้องรู้จังหวะเสียงปี่ว่าตอนไหนต้องทำการเสี่ยงทาย หากเสียงจังหวะพิธีอาจต้องเริ่มต้นใหม่ ดังนั้นหมอปี่จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นโครงสร้างหลักทางสังคมของลาวโซ่ง

ภาพที่ 1 นายย่น ห้อมล้อม
ที่มา: สิริกานต์ ศิลไพโร และคณะ (2562, น.30)

หมอปี่ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่มีความสำคัญต่อสังคมชาวลาวโซ่ง คือ นายย่น ห้อมล้อม ปัจจุบันอายุ 74 ปี โดยได้มีส่วนในการเข้าร่วมพิธีเสนต่าง ๆ ตามความเชื่อของชาวลาวโซ่ง และมีความสนใจในการทำพิธีกรรมต่อมาจึงเข้าสู่การเรียนรู้อาชีพพิธีกรรมและการเป่าปี่จากครูบาอาจารย์ที่มีความชำนาญหลาย ๆ ท่าน โดยเริ่มจากการทำหน้าที่เป่าปี่น้อยไปก่อนในช่วงแรกการเรียนต้องใช้การจดจำและสังเกตจากอาจารย์

ในวิธีการเป่าปี่ให้สัมพันธ์กับการขับร้อง จึงต้องใช้ความอดทนและความมุ่งมั่นอย่างมากในการฝึกฝน เพื่อให้ทราบทุกขั้นตอนในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องจากการสัมภาษณ์พบว่า นายย่น ห้อมล้อม ได้กล่าวว่า “คนที่จะมาทำหน้าที่ในการเป่าปี่นั้นต้องมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งหมอปี่มีความสำคัญต่อทุก ๆ พิธีกรรมอย่างมาก ในบางครั้งหมู่บ้านที่อยู่ละแวกข้างเคียงกันหรือชาวลาวโซ่งที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัดก็เชิญตนไปประกอบพิธีกรรม เนื่องจากหมู่บ้านนั้นไม่มีหมอปี่แล้ว” ดังนั้นการที่ นายย่น ห้อมล้อม ตัดสินใจในการเป่าปี่เป็นเพราะว่าเห็นความเดือดร้อนของชาวลาวโซ่งแต่ละหมู่บ้านที่ต้องการหมอปี่มาประกอบพิธี ซึ่งพิธีกรรมของชาวลาวโซ่งนั้นได้สืบทอดต่อกันมาและยังต้องการหมอปี่ที่เป็นบุคคลหลักมาประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการอุทิศตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาวลาวโซ่งดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการสืบทอดการเป่าปี่ซึ่งควรค่าแก่การศึกษาเพื่อให้คงอยู่ซึ่งอัตลักษณ์ของชาวลาวโซ่งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสืบทอดการเป่าปี่ของชาวลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รวบรวมนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- ข้อมูลจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ อำเภอเขาย้อย ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเขาย้อย ศูนย์วัฒนธรรมชาวลาวโซ่ง อำเภอเขาย้อย เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ลักษณะของพื้นที่ และจำนวนประชากร
- ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ เป็นข้อมูลที่ได้จากห้องสมุดต่าง ๆ เช่น สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยเลือกนายย่น ห้อมล้อมเป็นผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากนายย่น ห้อมล้อม เป็นผู้สืบทอดการเป่าปี่มาโดยตรง มีความรู้ความสามารถเรื่องวงปี่ไม้แมน เป็นผู้ดำเนินการทำพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นพี่เลี้ยงของลาวโซ่งในหมู่บ้าน การเก็บข้อมูลในภาคสนามนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 วิธี

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกต สัมภาษณ์หมู่บ้านของชาวลาวโซ่ง เช่น การดำเนินชีวิตประจำวัน
2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant Interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายย่น ห้อมล้อม ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องพิธีเสนต่าง ๆ และวงปี่ไม้แมน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดการเป่าปี่ของนายย่น ห้อมล้อม และคำถามที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สืบทอดการเป่าปี่
3. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Non-Structural Interview) เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตลอดเวลาในการทำวิจัยเรื่องนี้ โดยการสนทนากับนายย่น ห้อมล้อมและครอบครัว ซึ่งจะเริ่มต้นพูดคุยถึงเรื่องราวใกล้ตัวเพื่อให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นกันเอง ก่อนที่จะเข้าถึงรายละเอียดเฉพาะเรื่อง ขณะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้สอดแทรกคำถามเพื่อทราบรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งแนวคำถามที่ใช้ในการ

สนทนาสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่สนทนากันอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครอบคลุมและหลากหลายมุมมองอันจะทำให้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ การบันทึกเสียงและการบันทึกภาพในพื้นที่หลักและพื้นที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาจำแนก และจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ ตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด และใช้ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการดนตรีแนวคิดเกี่ยวกับบอทธิพลความเชื่อเรื่องดนตรีพิธีกรรมของชาวลาวโซ่ง มาใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ผลสรุปที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จากนั้นจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการการสืบทอดการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง กรณีศึกษาการเป็นหมอปีของนายย่น ห้อมล้อม โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในศึกษา ถึงประวัติความเป็นมา และกระบวนการทางสังคมของชาวลาวโซ่งที่ซัดเกล้าให้นายย่น ห้อมล้อม กลายเป็นบุคคลสำคัญหรือผู้นำในการทำพิธีเสนต่าง ๆ ตลอดจนบทบาทหน้าที่การเป็นหมอปีของนายย่น ห้อมล้อม ที่มีต่อชุมชนชาวลาวโซ่ง ซึ่งจากการศึกษาด้านเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ แล้วนั้น สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

บทบาทของหมอปีต่อชาวลาวโซ่ง

หมอปี มีบทบาทที่สำคัญต่อชาวลาวโซ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชาวลาวโซ่งในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

หมอปีกับการเป็นสื่อกลางการสื่อสารกับผี

พิธีกรรมของชาวลาวโซ่งเกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้มีหมอปีเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการทำพิธีกรรมของผู้คนในสังคม คือ เป็นสื่อกลางในการเจรจาท่องระหว่างผู้เสนกับผีมืด ทั้งนี้โดยผู้ที่ต้องการทำพิธีไม่สามารถขอขมาหรือขอพรกับผีมืดได้โดยตรงจากการอ่อนวอนร้องขอ ไม่ทำให้เกิดผลลัพธ์ใด ๆ ต้องกระทำผ่านพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งหมอปีจะทำการบรรเลงปี เพื่อเปิดโลกคนเป็นกับโลกคนตายออก ทำให้สามารถติดต่อกันได้โดยตรง แล้วสิ่งใดที่ผู้เสนต้องการ ผีมืดจะบันดาลให้สมดังหวังทุกประการ โดยผ่านการทำพิธีกรรมดังกล่าว

หมอปีในฐานะผู้ประกอบเสน

ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือพิธีเสน ชาวลาวโซ่งจะเรียกว่า “หมอ” ซึ่งมีหน้าที่ทำพิธีแตกต่างกันไป ส่วนหมอมด จะทำพิธีเกี่ยวกับผีมืด ที่ตอนมีชีวิตอยู่เป็นครูของหมอมด โดยมีแค้นดลาวเท่านั้น ที่เป่าปีประกอบพิธีกรรม ซึ่ง เรณู เหมือนจันทร์เชย (2542, น.85 - 86) ได้กล่าวถึง มดหรือหมอมด ไว้ว่า “มด” เป็นผู้ทำพิธีเกี่ยวกับการปัดรังควาน สะเดาะเคราะห์และรักษาโรครวมทั้งต่ออายุ ทำนองหมอผีของไทย อาจแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ “มดลาว” และ “มดไทย” ซึ่งมดลาวนั้น เวลาประกอบพิธีต้องมีการเป่าปีประกอบด้วย ดังนั้น มดลาวทุกคนจะต้องเป่าปีเป็น ส่วนมดไทยนั้นเวลาประกอบพิธีไม่ต้องมีการเป่าปีประกอบ ดังนั้น พิธีที่ประกอบโดยมดเป่าปีหรือมดลาวจึงใหญ่กว่าพิธีที่ประกอบโดยมดไทย

ดังที่กล่าวในข้างต้นว่า มีแค้นดลาวเท่านั้นที่เป่าปีประกอบการทำพิธีกรรม บางครั้งจึงเรียกกันว่า มดเป่าปี หรือที่คณะผู้วิจัยใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ว่า “หมอปี” การที่มีภูมิดังกล่าวก็เพื่อคัดกรอง ผู้ที่จะเป็นตัวแทนในการประกอบพิธีเสน ตามที่มีการสืบทอดต่อกันมา นอกจากเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมแล้ว หมอปี

ยังเป็นผู้นำทางสังคมของชาวลาวโห่งอีกด้วย ดังนั้นหมอปี้จึงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อพิธีเสนมากโดยพิธีเสน จะดำเนินพิธีไปด้วยวงปีไม้แมน ซึ่งมีปีเพียงชิ้นเดียวในการประกอบตลอดการทำพิธีกรรม ดังนั้นพิธีกรรมที่มีการติดต่อสื่อสารกับโลกของคนตาย หรือผีนั้น จำเป็นต้องใช้หมอปี้ในการประกอบพิธีกรรมตามความต้องการของผู้คนในสังคม ซึ่งหมอปี้ทำหน้าที่อื่นไม่สามารถทำแทนหมอปี้ได้เป็นเพราะหน้าที่ของหมอปี้ นั้น มีรายละเอียดที่มากกว่าหมอปอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำการศึกษามาโดยตรงทำให้เสนใดที่ต้องการเจรจาต่อรองกับผีนั้นจะใช้หมอปี้โดยทั้งสิ้น จึงถือว่าหมอปี้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งหากขาดหมอปี้ในการประกอบพิธีกรรมแล้ว ก็จะไม่สามารถดำเนินพิธีได้

หมอปี้กับการรักษาโรค

บทบาทของหมอปี้ที่มีต่อการรักษาโรค ด้วยการเป่าปีประกอบพิธีกรรม เพื่อสื่อสารกับผีและร้องขอให้ช่วยรักษาผู้ป่วยให้หายดี ซึ่งในความเป็นจริงนั้น อาจไม่ส่งผลให้หายป่วยได้จริงแต่ผู้ที่ทำพิธีกรรมไปแล้ว เชื่อว่าทำให้มีกำลังใจเพิ่มขึ้น รู้สึกผ่อนคลายสบายใจ เกรงกลัวต่อการกระทำผิด และรับผิดชอบการทำผิดด้วยการขอขมาลาโทษต่อความรู้สึกรู้ผิดนั้น โดยผู้ที่กระทำผิด เมื่อผ่านการทำพิธีกรรมดังกล่าวไปจะได้ตัวตนใหม่จึงเหมือนกับได้รับการให้อภัย ทั้งจากผีและจากผู้คนในสังคม ซึ่งการทำพิธีในการขอขมา หมอปี้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ที่ผลักดันความเชื่อที่มีในจิตใจของชาวลาวโห่งอยู่แล้วให้เกิดเป็นพลัง ที่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้

หมอปี้กับการปลูกฝังจริยธรรมในสังคม

ชาวลาวโห่งจะมีความสุขสบายใจก็ต่อเมื่อได้ทำพิธีกรรมบางอย่าง โดยเฉพาะการฟังหมอปี้บรรเลงและขับบทที่สอดแทรกคำสอนที่แฝงแง่คิดไปด้วย (อัมรินทร์ แร่งเพชร, 2545, น.80) กล่าวว่า “การที่ได้ยินได้ฟังการขับของหมอมดอยู่บ่อย ๆ หรือทุกครั้งี่ร่วมพิธี ทำให้เกิดการซึมซับคำสอนต่าง ๆ เข้าไปโดยไม่รู้ตัว ” ดังนั้นการซึมซับคำสอนจากบทขับของหมอปี้ในทุกครั้งที่มีการประกอบพิธีจึงเป็นการปลูกฝังจริยธรรมให้กับผู้คนในสังคมไปด้วย โดยที่ผู้รับฟังได้จากคำสอนก็คงเป็นภาษา ที่คนคิดเกี่ยวกับศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคม

ลักษณะพิเศษของหมอปี้ที่สามารถทำให้เสียงปีและการขับส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ร่วมพิธี ได้นั้น เป็นการขัดเกลาผู้คนในสังคมให้ประพฤติตนตามหลักคำสอนของบรรพบุรุษ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้คนมีจริยธรรมที่ดีของการอยู่ร่วมกันในสังคม จากการศึกษา คณะผู้วิจัยพบว่า นอกจากที่หมอปี้จะมีบทบาทในการขัดเกลาและปลูกฝังผู้คนในสังคมชาวลาวโห่งแล้ว ตัวหมอปี้เองก็เป็นคนหนึ่งที่ถูกระบวนทางการทางพิธีกรรมขัดเกลาให้ผันตนเองมาเป็นหมอปี้เช่นกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการถ่ายทอดที่จะสร้างผลผลิตให้มีหมอปี้คนใหม่มารับการสืบทอด เพื่อมารับใช้และทำหน้าที่สอนผู้คนในสังคมสืบต่อไป

กระบวนการสืบทอดการเป็นหมอปี้ของชาวลาวโห่ง

หมอปี้ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อสื่อสารกับผีมดโดยใช้ดนตรีปีไม้แมนสร้างเสียงดนตรีเพื่อนำทางความต้องการและสารส่งไปยังอีกโลกหนึ่งผ่านเสียงปี หมอปี้ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคม มีความสำคัญอย่างมากต่อพิธีกรรม และไม่ใช่ใครจะสามารถเป็นก็ได้ การจะมาเป็นหมอปี้ได้นั้นต้องผ่านเงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขทางส่วนบุคคลจึงจะสามารถมาเป็นหมอปี้ที่เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมได้จากการสัมภาษณ์นาย ยน ห้อมล้อม ถึงเส้นทางชีวิตตลอดระยะเวลาการเป็นหมอปี้ พบว่าการเป็นหมอปี้ นั้นจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

เงื่อนไขทางสังคม

1. การสืบทอดการเป็นหมอปี้ จะต้องเป็นผู้ที่มาจากสายเลือดเดียวกันกับหมอปี้ โดยผู้สืบทอดต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น หากลูกชายไม่รับการสืบทอดต่อ หลานชายที่เกิดจากลูกชายก็สามารถรับต่อได้ แต่หลานชายที่

เกิดจากลูกสาวจะไม่สามารถสืบทอดเป็นหมอปีได้ คุณสมบัติในข้อนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสืบทอด การเป็นหมอปีและสะท้อนถึงจำนวนของหมอปีที่พบในปัจจุบัน

2. ต้องเป็นบุคคลที่สังคมให้การยอมรับ จะต้องมีทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เป็นที่เคารพนับถือของคนในสังคม มีความประพฤติที่ดีเสมอมา จึงจะสามารถควบคุมผู้คนและพิธีกรรมให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

3. ต้องผ่านพิธีไหว้ครูมอบตัวเป็นศิษย์ การไหว้ครูทางดนตรีถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติมาแต่โบราณ เป็นการแสดงความเคารพต่อครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และมอบตัวเป็นศิษย์เพื่อขอรับการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางดนตรีจากครู ในการจะเป็นหมอปีก็เช่นเดียวกัน ต้องผ่านพิธีไหว้ครูถึงจะสามารถเป็นหมอปีได้ ซึ่งจะต้องเตรียมข้าวสารเต็มถ้วย 1 ถ้วย ไข่ไก่ 1 ฟอง เทียน 12 เล่ม เงิน 12 บาท โดยจัดเตรียมไว้ 2 ชุด ชุดหนึ่งมอบให้อาจารย์ และอีก 1 ชุด หลังจากทำพิธีเสร็จแล้วจึงนำกลับมาไว้บนหิ้ง ทำพิธีสวดบอกกล่าวแก่อาจารย์ เมื่อผ่านขั้นตอนนี้จึงสามารถเรียนปีได้

คุณสมบัติของการเป็นหมอปี

หมอปี เป็นผู้มีอำนาจพิเศษที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผีบรรพบุรุษได้ ซึ่งในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นจะต้องมีการเป่าปีเพื่อดำเนินพิธีกรรม ดังนั้นคุณสมบัติของการเป็นหมอปีนั้นก็มีความสำคัญต่อการสืบทอด การเป็นหมอปีอย่างมาก ในที่จะมีบุคคลใดที่จะมาสืบทอดการเป็นหมอปีจะต้องมีความเคร่งครัดในคุณสมบัติตามที่ชาวลาวโซ่งได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จากการศึกษาคณะผู้วิจัยสามารถอธิบายคุณสมบัติของการเป็นหมอปีดังนี้

1. การจะเป็นหมอปีนั้น จะต้องเป็นผู้สืบทอดทางสายเลือดเท่านั้น และต้องเกิดจากความชอบส่วนบุคคลด้วย หากไร้ซึ่งความพอใจแล้ว จะไม่สามารถอดทนกับการเรียนได้
2. หากเป็นหลานชายที่เกิดจากลูกผู้หญิงจะไม่สามารถสืบทอดได้
3. ในกรณีที่ลูกชายของหมอมดไม่รับสืบทอดหรือหมอมดไม่มีลูกผู้ชายหากหมอมดเสียชีวิตก็ถือว่าสิ้นสุดลงโดยไม่มีผู้สืบทอด
4. การเป็นหมอปีนั้น ต้องเกิดจากความสนใจส่วนบุคคล ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจและใช้ความอดทน ความมุ่งมั่นในการเรียนอย่างมาก สามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาลาวโซ่งได้
5. ต้องมีความสามารถในการเป่าปีได้ เพราะปีคือหัวใจสำคัญของพิธี
6. การเรียนรู้ขั้นตอนพิธีก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหมอปีต้องขับให้เข้ากับพิธี ต้องรู้ว่าถึงขั้นตอนนี้แล้วต้องขับไปยัง ไส่ท่วงทำนองอย่างไร ขับเพื่อสื่อให้ผู้มาร่วมพิธีรู้ว่ากำลังเดินทางไปยังสถานที่ไหน จึงต้องรู้และเข้าใจทุกขั้นตอนของพิธีจึงจะสามารถทำหน้าที่เป็นหมอปีได้

ตัวอย่างการวิเคราะห์เพลงปี (ปีใหญ่เป่าโดยนายย่น ห้อมล้อม)

ภาพที่ 2 โน้ตเพลงเจิญครูโดยนายย่น ห้อมล้อม

ที่มา: อัมรินทร์ แรงเพชร (2545, น.63)

เพลงเชิญครูเป็นเพลงที่ต้องบรรเลงเป็นเพลงแรกในการทำพิธีของหมอมด เป็นเพลงที่บรรเลงเพื่อบอกกล่าวครูบาอาจารย์ของหมอมดให้รับทราบถึงการทำให้พิธีและเชิญลามาในพิธีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่พิธีกรรมและตัวหมอมดเอง เป็นเพลงที่ไม่ยาวนานนักใช้การบรรเลงวนกลับต้นไปเรื่อยๆและหยุดสลับกับการขับของหมอมด

เพลงเดินทาง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในขั้นตอนของพิธีขณะที่หมอมดกำลังขับเพื่อเดินทางไปในที่ต่างๆ เพื่อติดต่อกับผีหรือตามขวัญ การบรรเลงจะบรรเลงวนกลับต้นไปเรื่อย ๆ สลับกับการขับของหมอมดซึ่งในขณะที่ยังหมอมดขับอยู่ปีไม้แมนก็บรรเลงยี่นเสียงเดียวเอาไว้

เพลงส่งขวัญ ถูกนำไปใช้ในพิธีกรรมของการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวบุคคลนั้น ๆ สาเหตุเกิดจากบุคคลเหล่านั้น ได้ประสบกับเหตุการณ์อะไรบางอย่างทำให้เสียขวัญไป หมอเสนอจะกระทำพิธีเพื่อเรียกขวัญหรือตามขวัญของบุคคลนั้น ๆ ที่ออกไปให้กลับมาอยู่กับตัวบุคคลนั้นดังเดิม เพื่อความผาสุกในการดำรงชีวิต และช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดแก่บุคคลนั้น ทำนองเพลงจึงมีลักษณะเหมือนการค้นหา วนเวียนและเน้นย้ำยี่นเสียงให้กลับไปยังระดับเสียง A ดังเดิม (อัมรินทร์ แร่งพีเชร, 2545)

ปัญหาของการสืบทอดการเป็นหมอมดในปัจจุบัน

ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวลาวโซ่งส่วนมากจะเป็นพิธีที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผี จะต้องมี การติดต่อ สื่อสารกับผี ซึ่งชาวลาวโซ่งทั่วไปที่ไม่ได้เป็นหมอมดก็จะไม่สามารถทำพิธีสื่อสารกับผีได้ ดังนั้นหมอมด จึงเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวลาวโซ่ง ในส่วนของพิธีกรรมนั้นหมอมดจะขับเนื้อหา ที่สอดแทรกการปลูกฝังจริยธรรมในสังคมให้ผู้ที่ได้ยิน ได้ฟัง รู้วิธีการปฏิบัติตนให้อยู่ในจารีตประเพณี แต่ในยุค ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาจากสังคมภายนอก โดยคณะผู้วิจัยได้นำ ทฤษฎีพลวัตทางสังคมของ (ณัฐรัฐภูมิ ทรัพย์อุบลัมภ์, 2558, น.103) มาใช้เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ในสังคมของชาวลาวโซ่งในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหา สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มี ที่สิ้นสุดและด้วยสภาพแวดล้อมก็เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ในปัจจุบันพบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติมีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการใช้ชีวิตของประชากรที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น พบว่าในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น นโยบายการควบคุมประชากร การพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เป็นแรง ผลักดันให้สังคมไทยพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อระบบวัฒนธรรมหรือกระบวนการทางวัฒนธรรม ของชาวลาวโซ่ง จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นส่งผลกระทบการสืบทอดการเป็นหมอมด ซึ่ง มีหลายปัจจัยที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

1. ผลกระทบจากนโยบายการควบคุมจำนวนประชากร

การที่ประชากรที่มากขึ้นนั้นส่งผลต่อการใช้ทรัพยากร การที่ประชากรมากขึ้นทำให้การ อุปโภค บริโภค เพิ่มขึ้นตามอีกด้วย เกิดค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้ผู้คนต้องหาอาชีพเสริมเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัวมากขึ้น การณรงค์เรื่องการคุมกำเนิดถือเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถลดการใช้ทรัพยากรในประเทศได้ เมื่อประชากรมีความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ส่งผลให้คนในยุคปัจจุบันมีบุตรเฉลี่ยเพียงครัวเรือนละ 1-2 คน จากการณรงค์การคุมกำเนิดจึงส่งผลให้ชาวลาวโซ่งซึ่งต้องปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการลดลงของประชากรชาวลาวโซ่ง จึงเกิดผลกระทบเรื่องความเชื่อของผู้สืบทอดการเป็นหมอมดอย่าง มาก สืบเนื่องมาจากผู้ที่จะสามารถสืบทอดการเป็นหมอมดได้นั้น จะต้องเป็นลูกผู้ชายคนโตเท่านั้น ซึ่งปัจจัยการ เกิดบุตรของมนุษย์นั้นไม่สามารถที่จะกำหนดหรือรับรู้ล่วงหน้าได้ว่า บุตรที่จะเกิดมานั้นจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย และถ้าเป็นหลายชายที่เกิดจากลูกสาวของหมอมดก็ไม่สามารถที่จะเป็นผู้สืบทอดได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจจะ

ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาการเป็นหมอปีของชาวลาวโซ่ง เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ตรงตามเงื่อนไขของการศึกษาการเป็นหมอปีที่ชาวลาวโซ่งได้ตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้

2. ผลกระทบจากการพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ

การพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระบบการศึกษา ทำให้ผู้คนในสังคมลาวโซ่ง ต่างมีความรู้ที่มากขึ้น โดยมีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประถม 4 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 6 โรงเรียน ชาวลาวโซ่งรุ่นใหม่เมื่อเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาแล้วส่วนมากจะนิยมเข้าไปเรียนต่อระดับอุดมศึกษาในอำเภอเมืองซึ่งอยู่ไม่ห่างมากนัก หรือบางส่วนก็เข้าไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ การศึกษาต่อยอดจากระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะมีค่านิยมที่ว่า วุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นสามารถนำไปประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนสูงชัน และมั่นคงขึ้นได้ นอกจากนี้ด้านดีของการศึกษาแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมชาวลาวโซ่งอย่างมาก เพราะการที่เด็กรุ่นใหม่เอาเวลาไปเรียนรู้ศึกษา นอกจากจะไม่ได้เรียนรู้พิธีกรรมแล้วอีกอย่างที่เขาไม่ได้เรียนรู้คือ ภาษา เมื่อชาวลาวโซ่งรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดหรืออ่านภาษาของลาวโซ่งได้ ก็จะเป็นอุปสรรคในการสืบทอด เนื่องจากหมอปีนั้นต้องขับด้วยภาษาของชาวลาวโซ่ง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องพูดได้ ขับได้ และอ่านได้ ต่อให้มีความรู้เรื่องลำดับขั้นตอนการทำพิธี แต่ถ้าพูดภาษาลาวโซ่งไม่ได้เลยก็ทำไม่ได้ เพราะเหตุนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเรื่องภาษา จึงส่งผลสำคัญทำให้คนรุ่นใหม่ขาดการเรียนรู้ด้านภาษาของตน เพราะต้องใช้ชีวิตไปกับการศึกษาตามข้อบังคับ

ผลกระทบจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยี คือ การความทันสมัยของนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกสบายของมนุษย์ จากการศึกษาพบว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาของการศึกษาการเป็นหมอปี สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ผลกระทบจากเทคโนโลยีทางอุตสาหกรรม

ในอดีตชาวลาวโซ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ในการจะทำพิธีต่าง ๆ นั้น ชาวลาวโซ่งก็จะใช้ผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มาใช้ในการปรุงอาหารเพื่อประกอบพิธี โดยที่สมาชิกในครอบครัวจะมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันในการทำเกษตรกรรมของชาวลาวโซ่งได้มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทุ่นแรงในการทำเกษตรกรรม ทำให้ได้ผลผลิตรวดเร็ว ด้วยเศรษฐกิจของสังคมเมืองที่ต้องการเครื่องบริโภคมากขึ้น ทำให้การร่วมแรงร่วมใจในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันลดน้อยลง ประชากรชาวลาวโซ่งบางส่วนได้เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนบุตรหลานก็ต้องได้รับเข้าศึกษาในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ เมื่อประชากรส่วนใหญ่ใช้เวลากับการทำกิจกรรมนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวลาวโซ่งในปัจจุบันเริ่มทำเพื่อตนเองมากขึ้นด้วยยุคสมัยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การทำพิธีต่าง ๆ ลดน้อยลง หมอปีผู้เป็นหลักในการทำพิธีต่าง ๆ ก็ถูกลดบทบาทลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาการเป็นหมอปีโดยตรง

2. ผลกระทบด้านการสื่อสาร

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตได้แพร่กระจายมาสู่การใช้เวลาว่างของคนในสังคม เช่น การรับชมภาพยนตร์ การฟังเพลง หรือการเล่นเกมส์ ส่งผลให้คนในครอบครัวหรือสังคม สร้างพื้นที่ส่วนตัวกันมากขึ้น ความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร ส่งผลกระทบต่อความผูกพันแบบเครือญาติที่ถูกลดความสำคัญลง การควบคุมอบรมสั่งสอนเป็นไปได้อย่างขึ้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวลาวโซ่งเปลี่ยนแปลงตามสังคมภายนอกจากในอดีตที่เคยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน กลายเป็นมีช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น

โลกดิจิทัล โซเชียลเน็ตเวิร์กนำพามาซึ่งวัฒนธรรมที่หลากหลายและรุนแรงมากพอที่จะเปลี่ยนวิถีคิดของคนรุ่นใหม่ ประกอบกับการขาดช่วงในการได้รับการส่งต่อทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง คือการไม่ได้เข้าร่วมพิธีกรรม การไม่ได้เรียนรู้ภาษา มันส่งผลหนักยิ่งขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่ห่างเหินและไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมอันเป็นมรดกที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ให้

อภิปรายผล

บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นหมอปี่ของชาวลาวโซ่งนั้น ต้องผ่านการขัดเกลาของสังคมของชาวลาวโซ่ง และต้องมีคุณสมบัติตามที่สังคมชาวลาวโซ่ง ได้กำหนดไว้ อีกทั้งเมื่อบุคคลดังกล่าว ทำตามเงื่อนไขทางสังคม และมีคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น จะต้องมีการไว้ครุมอบตัวเป็นศิษย์ เป็นการแสดงความเคารพต่อครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ กระบวนการสืบทอดการเป็นหมอปี่นั้นคณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ในอดีตผู้ที่จะสามารถสืบทอดการเป็นหมอปี่ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สืบทอดทางสายเลือดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการคลี่คลายกฎ เนื่องจากชาตผู้ที่จะมาสืบทอดการเป็นหมอปี่ต่อจากหมอปี่คนก่อน จึงเปลี่ยนเกณฑ์ในการคัดสรรไปที่ผู้ที่มีความพร้อมตามคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้แต่ขาดเรื่องการสืบทอดทางสายเลือด ให้สามารถเป็นหมอปี่ได้ แต่ต้องได้ผ่านพิธีรับมอบมาจากหมอปี่รุ่นก่อนซึ่งเป็นครุมอบวิชาความรู้ให้ จึงมีการอนุโลมให้สามารถเป็นหมอปี่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ เพื่อที่จะได้มีหมอปี่ดำเนินพิธีให้แก่ชาวลาวโซ่งต่อไป

2. จะต้องเป็นบุคคลที่สังคมชาวลาวโซ่งให้การยอมรับ เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นที่เคารพนับถือต่อคนในสังคมชาวลาวโซ่ง

3. เข้าใจถึงพิธีกรรม ขั้นตอนของพิธีกรรม และมีความอดทน มีความสนใจเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดจนถึงสามารถเป่าปี่ได้ ในการเป่าปี่นั้นจะต้องใช้ความอดทน ระยะเวลาในการฝึกฝน รวมถึงสามารถสร้างปี่ขึ้นเองได้ นอกจากนี้บุคคลที่จะทำหน้าที่หมอปี่จะต้องรู้ถึงลำดับขั้นตอนของพิธีกรรม ซึ่งในการทำพิธีกรรมหมอปี่จะต้องขับเป็นภาษาลาวโซ่งได้

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลกระทบต่อการสืบทอดการเป็นหมอปี่ของชาวลาวโซ่งที่มีอัตราการลดลง สืบเนื่องจากสมาชิกในวงปีไม้แมนของนายย่น ห้อมล้อม มีอายุไม่ต่ำกว่า 60 ปี ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ว่าในอนาคต ผู้ที่จะมาสืบทอดการเป็นหมอปี่อาจจะลดน้อยลงกว่าเดิม หรืออาจจะไม่มีผู้สืบทอดการเป็นหมอปี่ ในการลดลงหมอปี่นั้นมีผลกระทบในหลากหลายมิติ การพัฒนาด้านแผนพัฒนาสังคมฯ การพัฒนาด้านการสื่อสาร การควบคุมประชากร เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีเงื่อนไขทางสังคมและคุณสมบัติในการเป็นหมอปี่ ที่เป็นกฎข้อบังคับที่สำคัญมากของชาวลาวโซ่ง ซึ่งยากต่อการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของคนรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดการเป็นหมอปี่

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานหรือสถาบันทางดนตรีที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีงานวิจัยในแง่มุมอื่น และสร้างกระบวนการสืบทอดการเป็นหมอปี่ให้เป็นระบบ เพื่อป้องกันไม่ให้อัตลักษณ์ของชาวลาวโซ่งสูญหายไป

2. ปีไม้แมนเป็นปี่ชนิดหนึ่งที่มีระบบของเสียงที่น่าสนใจ ควรมีการศึกษาวิจัยระบบเสียง หรือโครงสร้างของปีไม้แมน

3. คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ก็พบว่า ยังมีอีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบ ปัญหาเดียวกัน คือ การขาดการสืบทอดดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ แนะนำให้ผู้ศึกษาทางด้านดนตรี ควรจะทำวิจัยใน ด้านมานุษยวิทยาทางดนตรีกับดนตรีในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

4. ลูกหลานของชาวลาวโซ่ง ต้องตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของตนเองต้องหันมาให้ความสนใจ ร่วมมืออย่างจริงจัง เนื่องจากที่คณะผู้วิจัยศึกษาพบว่า นักดนตรีในวงปี่ไม้แมนที่มีอยู่ปัจจุบัน สมาชิกในวงทุกคนมีอายุไม่ต่ำกว่า 60 ปี ซึ่งเป็นสถิติที่น่าวิตกว่า ในอนาคตอีกไม่นาน วงปี่ไม้แมนอาจจะหายไปจากหมู่บ้าน ของชาวลาวโซ่ง

บรรณานุกรม

- ณัฐรุจุมิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. จันทบุรี: สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2546). *สืบสานวัฒนธรรม ชาติพันธุ์-ไท สายใยจิตวิญญาณ ลุ่มน้ำดำ-แดง*. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- (2554). *ไทดำ” เมืองแกลง “ทรงดำ” ถิ่นสยาม จากหนองแสด ถึง หนองปรัง*. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- พรพิมล ชันแสง. (2541). *อินทกอน: ประเพณีการเล่นของลาวโซ่ง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2541). *การศึกษาอิทธิพลของความเชื่อ ประเพณี และของพิธีกรรมชาวไทยโซ่งที่มี ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- (2542). *ความเชื่อเรื่องผีของไทยโซ่ง*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริกานต์ ศิลาไพร และคณะ. (ผู้ถ่ายภาพ). (2562). *นายย่น ห้อมล้อม* [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สาขาวิชา ดนตรีไทยเพื่อการอาชีพ วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อัมรินทร์ แรงเพชร. (2545). *วงปี่ไม้แมน : ดนตรีในพิธีเสนของชาวลาวโซ่ง ในอำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- (2559). *ตึบแก่ง: ดนตรีพิธีกรรมและพลวัตทางสังคม บ้านป่าแดง ตำบลป่าเลา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการดนตรีเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.